

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ

Ст. М. Димитријевић, Свети Сава у народном веровању и предању. Београд, 1926. Стр. 136. — Једновремено (тако да су писци могли један другога цитирати) објављене су, у години 1926—1927, две изврсне књиге о Светом Сави као митској личности: једно је „Свети Сава у народном предању“, од Г. Владимира Ђоровића (в. мој реферат у С. К. Гласнику НС 20, 1927, 299 идд), друго је књига Г. Димитријевића, о којој је овде реч. Док се Г. Ђоровић највише задржао на народним предањима (мотивима и легендама) о Светом Сави, дотле је Г. Димитријевића нарочито занимао култ Светога Саве. Г. Димитријевић је, на основу богатог материјала, који је скупио лично, већином по источним и јужним крајевима нашега народа, и на основу исто тако богате литературе, желео да утврди континуитет у култу Светог Саве, да традиције о њему стави на историску основу, и да легендарног светитеља колико може више приближи историској личности Саве Неманића. Ми још нисмо у могућности да, у случају Светог Саве, повучемо јасну и сигурну границу између легенде и историје; али несумњиво је да је Г. Димитријевић, и својим схватањима, и обилатим новим материјалом, и стављањем целог проблема на широку научну основу, довео тај проблем ближе решењу. И иначе, књига је пуна драгоценог рилигиско-историског материјала. Овде ћемо скренути пажњу на неке појединости. — На стр. 82 и дд. има занимљивих података о примитивним животињским празницима, о времену њиховог трајања, о сезони у којој су прослављани, и о жртвама које су том приликом приношене. Нарочито је занимљива „мешовита жртва“ у стоци, о којој се говори на стр. 85 и д. Мешо-

вита жртва у плодовима позната је врло добро свима индоевропским народима; она припада култу предака и за њу се може наћи колико се хоће примера, и код нас и код других народа, упор. мој чланак о панспермији, Годишњица Н. Чуп. 41, 1932, 168 и дд. Мешовита жртва у стоци, међутим, колико је мени познато, спомиње се само на овом месту. — Исто су тако занимљиви податци о жртвеном ритуалу, на стр. 85 и дд: када се, о Светом Мрати, коље црни петао, чврсто му се стеже кљун, „да не би крекао“. То је врло леп пример за старински жртвени пропис да жртва, у тренутку када је доводе на клање, не сме бити рђаво расположена и на тај начин одрећи свој пристанак. Исто су овако Ифигенији, кћери Агамемновој, када је доведена пред жртвеник, *завезана уста*, да се не би чула каква кобна реч, упор. Aesch., Agam 236 и д. Упор. и Salomon Reinach, Cultes, mythes et religions 4, 124, и Срп. Етн. Зборн. 31, 1924, 33 и д. — На стр. 84 и дд. имамо неколико примера за сасвим примитивну жртву *веригама*. Вериге су и код нас, као и код других народа (в. о томе Emil Goldmann, Der Andelang, Breslan, 1912, стр. 33 и дд) биле свети предмет, можда олицетворење митског претка, и примери које Г. Димитријевић наводи драгоцен су документа за познавање њиховог култа и у опште наше старе религије.

В. Чајк.

Зборник за етнографију и фолклор Јужне Србије и суседних области. Књига I. Уредник Војислав С. Радовановић, Скопље, 1931. VI и 231. — У зналачки уређеној и укусно опремљеној серији, коју је почело издавати Скопско Научно Друштво, обраћена је довољна пажња и на податке о нашој старој религији. Нека су овде споменути чланци „Средачка жупа“, од Митра Влаховића (стр. 27—52), и „Обичаји приликом рођења код православних Срба у Скопљу“, од Стојне К. Ристић (стр. 53—64). Чињеница да у „Средачкој жупи“ свака кућа има две славе, једну у пролеће, а другу у јесен или у зиму“ (стр. 45) врло лепо утврђује теорију да је слава празник из области култа предака, јер познато је (упор. н.пр. М. Mirkó, Das Grab als Tisch, и Шрадеров Reallexikon

der indogermanischen Altertumskunde, чланак Ahnenkultus) да су код свих индоевропских народа пролеће и зима главне сезоне за празнике предака. Не мање интересантна је чињеница да се слављење „светога“ обавља „поглавито на вече уочи славе“ (ibidem) — такође један доказ за првобитни хтонични карактер празника; овде само ваља приметити да славски обред није „пренет“ на вече (како се у чланку каже), него је одмах у почетку био везан за вече (упор. значај „навечерја“ и по осталим крајевима нашег народа). На „светога“ „певају се народне песме о српским јунацима и историским личностима и гуди се уз гусле“ (ibidem). Овај податак (који нам је, уосталом, познат и из других крајева нашега народа) може нам послужити као један од доказа да је епско песништво првобитно било laudes maiorum, κλέα ἀνδρῶν, дакле један део култа предака. — Највећи део прве књиге зборника заузела је збирка „Маријовци у песми, причи и шали“, од Војислава С. Радовановића (стр. 65—192). Остављајући да о овој изврсној збирци говоримо другом приликом, напомињемо само толико да је она по разноврсности грађе и по њеној научној вредности једна од најбољих коју наша фолклорна књижевност има.

В. Чајк.

Никола Вулић, Неколико питања из античке прошлости. Београд, 1933. Глас С. К. Академије 155. Стр. 86.— У девет краћих и дужих студија додирнуо је одлични познавалац историје наше земље у старом веку, професор Никола Вулић, разна нерешена питања из области старе географије, етнографије, епиграфије, политичке и књижевне историје. Нарочити значај за нас имају четврти и шести чланак. У четвртном чланку, који се зове „Јеврејски натпис из Stobi“ дао је Г. Вулић коментар уз „Полихармов“ натпис, нађен 1931 у Стобима. Они ма изванредно велику вредност за унутрашњу историју јеврејских општина у томе делу Балканског полуострва; утолико више што је у тим општинама, као што је познато, и апостол Павле потражио ослонац за ширење хришћанства. Чињеница да се у једном релативно

удаљеном месту какво је Стоби, налази овако организована, богата и очевидно многобројна јеврејска општина, речит је доказ колико је била моћна и успешна, чак и у данима прогона, религија Господња. Шести чланак, Iustiniana Prima, има, као што се може очекивати, нарочитог интереса за наше црквене историчаре. Питање где Јустинијану Приму треба локализовати изгледа да ће најзад бити дефинитивно решено узajамним напорима наших историчара и археолога.

В. Чајк.

УРЕДНИК
Д-р ДИМИТРИЈЕ СТЕФАНОВИЋ

ВЛАСНИК У ИМЕ БОГОСЛОВ. ФАКУЛТЕТА
ПРОТА СТЕВ. М. ДИМИТРИЈЕВИЋ

За штампарију „Привредник“ Кнез Михаилова улица 3. — Телефон 21-450
Живојин Д. Благојевић, Кондина 10. Београд.